

FRANK G. BOSMAN

GOD HOUDT VAN SEKS

KLEINE THEOLOGIE
VAN DE EROTIEK

Frank G. Bosman

God houdt van seks

Kleine theologie van
de erotiek

uitgeverij

© 2015 Uitgeverij Kok – Utrecht

www.kok.nl

Frank G. Bosman, www.frankgbosman.nl

Ontwerp en vormgeving: Garage BNO

ISBN 978 90 435 2553 4

ISBN e-book 978 90 435 2554 1

NUR 700

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

1 Een negatieve triade? Lichaam, seks en vrouwen

‘De kerk is zo vervrouwelijkt dat op veel plekken mannen niet meer willen meedoen.’

(Kardinaal Burke, 2015)

2014 was geen fijn jaar voor kardinaal Raymond Leo Burke. Paus Franciscus demoveerde hem van het Vaticaanse Hoge Gerechtshof (de Apostolische Signatuur) naar een erebaantje als beschermheer van de Ridders van Malta. Naar de exacte reden voor deze opvallende *move* van Franciscus blijft het gissen, maar het zal er ongetwijfeld mee te maken hebben dat Burke nogal flink en in het openbaar tekeering tegen de, in zijn ogen modernistische, opvattingen en uitspraken van zijn hoogste baas. En dat is in geen enkel bedrijf een goed idee.

Burke denkt er echter niet over om met pensioen te gaan en het publieke domein voortaan te mijden. Begin 2015 gaf hij een interview aan de website *The new emangelization* (echt waar!).² Boven het interview stond, ‘*Man-crisis*’ and what to do about it (wederom: echt waar!), waarin hij onder andere zegt:

‘Behalve de priester wordt het heiligdom bevolkt door vrouwen. De parochie-activiteiten en zelfs de liturgie zijn onder de invloed van vrouwen gekomen. Daarom is de kerk zo vervrouwelijkt dat mannen op veel plekken niet meer mee willen doen.’

2 <http://www.newemangelization.com/uncategorized/cardinal-raymond-leo-burke-on-the-catholic-man-crisis-and-what-to-do-about-it/>.

Burke wijst met name naar de kerkelijke praktijk van vrouwelijke misdienaars.

‘De introductie van vrouwelijke misdienaars leidde ertoe dat veel jongens de altaardienst verlieten. Jonge jongens willen niets te maken hebben met meisjes. Dat is natuurlijk. Het misdienaar-zijn vergt nu eenmaal mannelijke discipline. Dus veel jongens dreven langzamerhand weg [van de kerk].’

De internetgemeenschap wist wel raad met deze uitspraak van Burke, voornamelijk door diens gewoonte zich nogal pronkerig uit te dossen in barokke liturgische gewaden, die bovendien de vorm hebben van een jurk, vol met satijn, kant en tierelantijntjes.

Christelijk seksueel pessimisme

De ‘zorgen’ van Mgr. Burke duiden op een dieper liggend problematisch mechanisme binnen de christelijke traditie, en dan vooral in zijn rooms-katholieke variant. Lichamelijkheid, vrouwelijkheid en seksualiteit staan niet automatisch in een goede reuk. Sterker nog: ze worden met niet geringe argwaan bekeken en maar al te vaak tot elkaar gereduceerd. De historisch grote dominantie van (hoofdzakelijk celibatair levende) mannelijke clerici maakt dat deze ‘negatieve triade’ van vrouwelijkheid, lichamelijkheid en seksualiteit nog nadrukkelijker aanwezig is. Wat is hier aan de hand?

Wie boeken als *Zwartboek Katholieke Kerk* (Michael Hebeis, 2011), *Eunuchen voor het hemelrijk* (Uta Ranke-Heinemann, 1990) of het oudere *De kerk en haar kruis* (Karl-Heinz Deschner, 1978) leest, krijgt een zwart – en ontegenzeggelijk eenzijdig – beeld van de wijze waarop in onze christelijke traditie over

seksualiteit werd gesproken. Deze auteurs zijn eenzijdig in hun visie op de christelijke traditie: hun kerkpolitieke agenda druipt van de pagina's. Het zijn zwartboeken, die lezen als een kranten-essay. Maar elke zichzelf respecterende christen krijgt er het schaamrood van op de kaken. Arnold Angenendt in zijn *Toleranz und Gewalt* (2014) concludeert dan ook met behulp van de legendarische lenigheid die de Duitse taal eigen is:

‘In het moderne algemene bewustzijn roept het thema “Christendom en geslachtelijkheid” alleen maar associaties op met onderdrukking, *Sexualfeindlichkeit* en *Geschlechterhaß*.’

Maar boeken als *Eunuchen voor het hemelrijk* doen de complexiteit van de christelijke omgang met het erotische niet helemaal recht. Er is meer aan de hand binnen de christelijke traditie als het om seks en erotiek gaat.

De andere kant van de medaille

De christelijke traditie is namelijk niet helemaal van lotje getikt als ze wijst op de duistere kanten, die ook aan erotiek kleven. Angenendt (en andere critici) wijzen bijvoorbeeld op de keerzijde van de veel geprezen seksuele revolutie, een moderne ontwikkeling die vooral voor vrouwen veel (seksuele) vrijheid en bewegingsruimte heeft gecreëerd (emancipatie). Maar die revolutie is niet zonder ‘slachtoffers’, zoals dat trouwens voor elke revolutie geldt.

Zo is er een duidelijke toename van de hoeveelheid (dodelijke) geslachtsziekten te zien sinds de jaren zestig van de vorige eeuw. Het aantal gestrande relaties is fors toegenomen door de (juridische en morele) vrijheid van het individu dat op zoek is naar *eigen* geluk. De bevolkingsgroei is sterk afgenomen door

ruime beschikbaarheid van voorbehoedsmiddelen (hoewel niet iedereen dat als een slechte ontwikkeling ziet) en de sterk stijgende leeftijd van zwangere Nederlandse vrouwen brengt allerlei medische, psychologische en financiële problemen met zich mee. De voortdurende discussies over solidariteit tussen de generaties inzake de (on)betaalbaarheid van onze pensioenen komt mede hieruit voort.³ Roelof Bouwman in *HP De Tijd* (26-08-05) vat samen:

‘Wat ons voorgeslacht al evenmin zou begrijpen, is dat we de seksuele revolutie nog steeds beschouwen als een verworvenheid. We hebben – getuige het slagveld van echtscheidingen, eenoudergezinnen en geslachtsziekten dat de afgelopen decennia is aangericht – toch inmiddels aan den lijve ervaren wat er gebeurt als we seks zowel “heel gewoon” als “heel belangrijk” gaan vinden?’

Intrigerend genoeg koppelt de Amerikaanse wetenschapper Mary Eberstadt (*How the West Really Lost God*, 2014) de neergang van de populariteit van het traditionele gezin aan het verdwijnen van God uit het Westen. ‘Geloof,’ aldus Eberstadt, ‘voelt zich het beste thuis in een traditioneel gezin waar geloofsinhoud en -praktijk op een natuurlijke manier worden overgedragen.’ Conservatieve christelijke organisaties hameren niet voor niets op *family values*. Je wilt als religie de bal natuurlijk wel in de ploeg houden, om de Haagse cabaretier Harry Jekkers maar eens te parafraseren. Gezin, geloof en samenleving zijn de traditionele triade van alles wat zich conservatief noemt.

Eberstadts these is overigens niet zonder weerwoord. Een

3 Zie bijvoorbeeld de cijfers (en de interpretatie daarvan) in het CBS-rapport *Relatie en gezin aan het begin van de 21ste eeuw* (2009).

recensent van *The Economist* (27-04-13) wijst erop dat krachtige spirituele vernieuwingsbewegingen vaak plaatsvinden in weerwil van traditionele familiebanden. Denk aan de geboorte van het christendom: Jezus predikt dat de solidariteit onder gelovigen – de ‘nieuwe familie’ – groter moet zijn dan onder bloedverwanten. En als Jezus het al niet zo bedoelde, heeft Paulus het er zeker van gemaakt.

De filosoof Alain de Botton, die zichzelf nota bene als atheïst beschouwt, heeft ten aanzien hiervan veel vriendelijke woorden over voor religieuze tradities. In zijn boek *Meer denken over seks* (2012) poneert de filosoof de stelling dat de kerken nog de enige maatschappelijke instanties zijn die seks serieus nemen, in de zin dat zij de ontwrichtende krachten van seks onder ogen durven te zien. In een interview met www.nieuwwij.nl (13-09-2012) zegt hij daarover het volgende:

‘Alleen religies nemen seks nog altijd serieus, in de zin dat ze inzien hoe machtig seks is en hoezeer seks ons van onze prioriteiten kan afleiden. Alleen religies zien seks als iets dat in potentie gevaarlijk is en waartegen we ons moeten wapenen. Misschien ben je het niet eens met wat zij in de plaats stellen van seks. En misschien heb je bezwaar tegen de manier waarop ze censuur willen uitoefenen. En misschien moet je eerst vele uren hebben doorgebracht op www.youporn.com voordat je beseft dat religies gelijk hebben: seks en seksuele beelden kunnen onze redelijke vermogens met deprimerend gemak overschaduwen.’⁴

4 <http://www.nieuwwij.nl/interview/alain-de-botton-alleen-religies-nemen-seks-nog-altijd-serieus/>.

Moderne alarmistische documentairemakers als de in de inleiding genoemde Sunny Bergman en Jojanneke van den Berge zullen het met hem eens zijn, waarmee aangetoond is dat de angst voor de donkere kant van seksualiteit niet zo exclusief (meer) toebehoort aan het christelijk-religieuze erf als De Botton lijkt te suggereren.

Deschners en Ranke-Heinemanns litanie van christelijke sekspessimistische uitspraken mag dan een eenzijdig en overtrokken beeld geven, ze hebben wel een teer punt te pakken. De in de zwartboeken opgetekende uitspraken zijn immers allemaal gedaan door heiligen, pausen en theologen van christelijke signatuur. De volgende vragen die we moeten stellen en proberen te beantwoorden, is: *Waar komt dat seksuele pessimisme vandaan?* en *Waarom hebben de christelijke kerken de onuitroeibare neiging om zwartgallig te zijn als het over seks gaat?* Volgens mij heeft dat te maken met het begrip 'reinheid'.

EROTIEK ALS VIERING VAN DE SCHEPPING EN VOORPROEF VAN HET EEUWIGE LEVEN

In *God houdt van seks* houdt de bekende cultuurtheoloog Frank G. Bosman een hartstochtelijk pleidooi voor de erotiek. Op basis van een analyse van het christelijke *Sexualpessimismus* en de rol van het begrip 'reinheid' in onze cultuur, pelt hij de Bijbelse boodschap af tot de naakte kern. Bosman ziet liefde, seks en erotiek als on-conditionele zelfgave, als viering van het aan ons gegeven leven en als voorproefje van hemelse heerlijkheden.

Dr. Frank G. Bosman (Vlijmen, 1978) is oud-winnaar van de podiumprijs van de eerste Nacht van de Theologie (2011) en schrijft dit pamflet bij gelegenheid van de vijfde theologienacht (2015).

uitgeverij

nachtvandetheologie